

Památky UNESCO

Vysočina je jediným krajem České republiky, který se může chlubit, že hned tři jeho památky byly zapsané na prestižní seznam světového přírodního a kulturního dědictví UNESCO. Telč, Zelená hora i Třebíč jsou díky tomu dobře známé po celém světě, ale přesto nezaškodí si je aspoň stručně představit.

Historické centrum Telče, které si dodnes uchovalo svůj původní, převážně renesanční vzhled, je nádhernou ukázkou toho, jak v minulosti vypadala česká a moravská města, než došlo k jejich částečné nebo celkové přeměně na moderní střediska průmyslu, obchodu a služeb. Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře ve Žďáru nad Sázavou je vrcholným dílem osobitého barokního architekta Jana Blažeje Santiniho. Třebíčská bazilika představuje nejmonumentálnější

románsko-gotickou církevní stavbu u nás, židovská čtvrť v témže městě je zase nejuplněji dochovaným souborem staveb dokládajícím život židovských komunit. Památky UNESCO popularizují Vysočinu nejenom v zemích celého světa, ale i u nás. Pro mnohé její návštěvníky to byly právě ony, co je přimělo, aby se rozhodli důkladněji poznat tuto malebnou a zajímavou část České republiky, a proto je jim v našem průvodci zasvěcena úvodní kapitola.

Telč

Každá ze zdejších památek UNESCO v sobě uchovává doklad o jedné z důležitých etap našich dějin. V Telči dosud rozpoznáte odraz nevidané dlouhé doby prosperity, kterou naši šlechtě i měšťané přineslo 16. století. Nebyt občasných tureckých vpádů na jižní Moravu, mohlo by se konstatovat, že to bylo století míru. Rostla moc a bohatství šlechty a měšťanstva, oproti tomu vliv církve byl výrazně oslaben a v českých zemích vládla na svou dobu nebyvalá náboženská tolerance. Tyto příznivé historické okolnosti daly vyrůst mnoha překrásným zámčkům a městům.

O rozkvět Telče se zasloužil zámožný Zachariáš z Hradce (1527 až 1589). Pocházel z jednoho z nejslavnějších českých rodů, zděděné bohatství navíc rozmnožil o další vyženěná panství. Takto finančně zajištěn se pustil do velkolepé přestavby svého sídla a telčští měšťané inspirováni jeho příkladem jej následovali. Stačila pouhá tři desetiletí a zámek i město se změnilo k nepoznání.

V dalších stoletích význam Telče upadal a svým způsobem to bylo dobře, neboť měšťané své domy téměř nepřestavovali a podoba renesančního města tím byla zachována, rovněž zámeční páni se spokojili s tím, co jim zanechal Zachariáš. K udržení středověkého rázu města přispěly i rybníky, které obklopují historické jádro a nedovolily výstavbu moderních budov v jeho těsné blízkosti. Umělecký význam města a zámku byl natolik zřejmý, že se již brzy po druhé světové začalo s postupnou obnovou jednotlivých objektů a především nedošlo ke znehodnocení cenného urbanistického celku žádnou nevhodnou novostavbou. Přijměte naše pozvání do nejkrásnějšího města na Vysočině.

Informační středisko Telč
náměstí Zachariáše z Hradce 10
588 56 Telč
tel.: 567 112 407-8
e-mail: info@telc-etc.cz
www.telc-etc.cz, www.telc.eu

Telčský zámek

Páni z Hradce, kteří Telč získali v roce 1339, si zde ve 2. polovině 14. století vybudovali vodní hrad. Jeho značná část se dochovala, ale je skryta pod renesančními přestavbami a úpravami provedenými Zachariášem z Hradce. Zachariáš byl nejenom zámožný, ale i znalý umění. V mládí procestoval Itálii, takže se nespokojil s pouhou přestavbou hradu na renesanční zámek. Jakmile upravil stávající objekty svého sídla, počal ho rozšiřovat o další nové části. Poslední etapu prací vedl italský architekt Baltassar Maggi z Arogna, jemuž se podařilo sjednotit značně různorodou zástavbu do vyváženého celku. Páni z Hradce vymřeli v roce 1604, panství a zámek zdědili Slavatové, po nich je vlastnily rody Lichtensteinů z Kastelkornu a Podstátských z Lichtensteina.

V prvním prohlídkovém okruhu si můžete prohlédnout renesanční místnosti a sály se sklípkovými klenbami a kazetovými stropy, druhý okruh vám přiblíží místnosti, které obývali poslední majitelé zámku. V dalších částech rozlehlého areálu lze navštívit takzvaný Justiční sál, v němž se konají různé výstavy. Poblíž se nachází vstup do muzea, v němž jsou vystaveny exponáty mapující historii města, lidovou kulturu v jeho okolí a africká putovní sochaře Františka Vladimíra Foita. Prohlédnout si můžete i zámeckou galerii, v níž jsou vystaveny obrazy pocházející ze zámku Veselíčko. Převážná většina z nich zobrazuje příslušníky rodu Podstátských z Lichtensteina. Zámek je obklopen parkem se vzácnými dřevinami, v jeho západní části stojí klasicistní skleník.

Tři a dost? Telč, Zelená hora a Třebíč... čím ještě může Vysočina ohromit svět? Nebyt neuvážené výstavby obchodního domu na Masarykově náměstí a necitlivého přístupu k zabezpečení unikátního podzemí, mohla se i Jihlava se svými raně gotickými skvosty ucházet o zařazení mezi památky UNESCO. Dobře, ale co dál? Nepochybně nadregionální význam má bratrská tiskárna v Kralicích nad Oslavou či velkolepé zámky v Jaroměřicích nad Rokytnou a Náměstí nad Oslavou, jež jsou oba navíc úzce spojeny s rozvojem hudby v 18. století. Buďme realističtí a uznejme, že jejich šance dostat se na prestižní seznam nejvýznamnějších pamětihodností světa jsou zcela mizivé. Navíc v příštích letech jistě dostanou příležitost památky ze zatím opomíjených krajů.

▲ Zámecké nádvoří

◀ Justiční sál

Otvírací doba: sezonní
cenová hladina: ★★
náměstí Zachariáše z Hradce 1
588 56 Telč
tel.: 567 243 943
e-mail: info@zamek-telc.cz
www.zamek-telc.eu

▲ Snad nejkrásnější fasádu má dům čp. 61 zvaný U Michala, honosí se štítem benátského typu. Na jeho průčelí jsou vyobrazeni starozákonní vojevůdci.

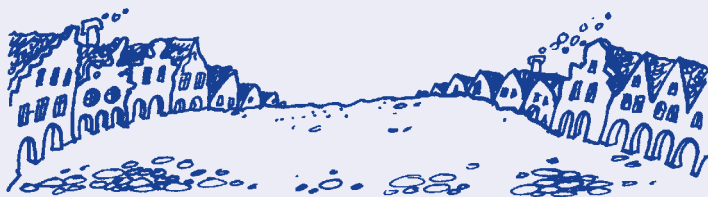
Poslední dobou se radikálně mění názory na historický význam a atraktivitu mnohých památek, osobností a událostí. Jedná se především o ty, které jsou spojené s 19. nebo dokonce s 20. stoletím, tedy s epochami, které jsme donedávna považovali za „příliš mladé“ na to, aby si zasloužily naši pozornost a zájem. Uvidíme za několik desetiletí, zda se stejně proslulosti jako Telč, Zelená hora a Třebíč nedočkají třeba místa spjatá s mládím Gustava Mahlera a Josefa Hoffmanna.

▲ Pověst o nalezení černé ruky v kostele sv. Jáchyma

Náměstí Zachariáše z Hradce

Ještě větší obdiv než zámek vzbuzuje mezi návštěvníky Telče zdejší náměstí. Zabírá větší část prostoru mezi zámek a kostelem sv. Ducha. Domy jsou do náměstí orientovány štíty a většina z nich má podloubí. V přízemí jsou velké klenuté mázhauzy, které jsou často sklenuty na střední podpěru. V řadě mázhauzů jsou umístěny obchody, takže si je můžete bez potíží prohlédnout. Mezi domy na náměstí vynikají radnice (čp. 10), rohový dům s arkýřem a pozoruhodnou malířskou výzdobou fasády (čp. 15). Z domů na náměstí jsou veřejnosti přístupné čp. 16 (Galerie Hasičský dům) a čp. 31 (takzvaný Telčský dům).

Telčský dům

Jste-li v Telči s dětmi, rozhodně nesmíte vynechat dům čp. 31. Ze vstupní části, v níž je umístěn obchod s keramikou, se dostanete do dlouhé chodby, v níž naleznete nápadité hračky a keramické kachle. Na nich jsou formou komiksu popsány a vyobrazeny telčské pověsti. Odtud sejdete do sklepení, které má gotickou a renesanční část. Vaše kroky ve spoře osvětleném tajuplném podzemí povedou kolem několika keramických figurek, jež opět zachycují výjevy z místních pověstí. Autorry postaviček jsou paní Anna Hanzalová, její dcera Anna a pan Julek Žembery. Zadní místnost v mezipatře je přeměněná na hernu.

! **Upozornění:** Návštěva Telčského domu je vhodná pro hravé děti ve věku 8 až 12 let. Počítejte však s tím, že než si vše prohlédnou a vyzkoušejí, uplyne možná i celá hodina.

✉ Otvírací doba: celoroční
cenová hladina: ★
náměstí Zachariáše z Hradce 31
588 56 Telč
tel.: 567 213 379, 777 333 274
e-mail: info@telcky-dum.cz
www.telcky-dum.cz

Galerie Hasičský dům

Všechny domy na náměstí Zachariáše z Hradce mají renesanční původ. Jejich fasády jsou rovněž renesanční anebo byly upraveny v barokním či klasicistním stylu. Jen jeden dům se od ostatních zcela odlišuje. Je to bývalý Hasičský dům, který byl vystavěn až v roce 1870 na místě bývalých masných krámů. Pro svou pseudogotickou podobu s lomenými okny bez kružeb působil na náměstí značně cizorodým dojmem. Nedávná zdražilá rekonstrukce tento nedostatek napravila. V domě je od roku 2006 galerie provozovaná městským úřadem. Jsou v ní prezentována díla známých českých, případně i rakouských umělců.

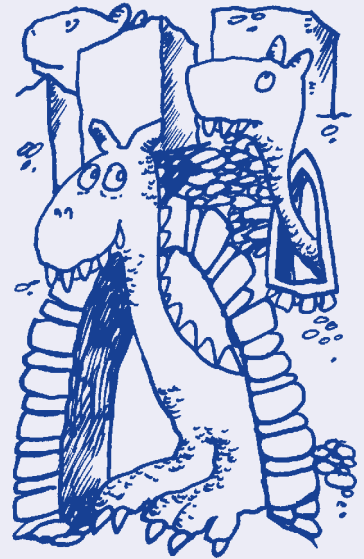
Otvírací doba: celoroční
 cenová hladina: ★
 náměstí Zachariáše z Hradce 122
 588 56 Telč
 tel.: 567 112 410
 e-mail: info@telc-etc.cz

▲ V Galerii Hasičský dům byly krátkodobě vystaveny obrazy malíře Jana Kréna.

▲ Výlov Štěpnického rybníka

▲ Velká brána

Městské opevnění

Telč chránil důmyslný systém opevnění, využívající rozlehlých vodních ploch Ulického a Štěpnického rybníka. Vstup do města dodnes střeží Velká a Malá brána, méně významné jsou zbytky hradeb, které se zachovaly v jihovýchodní části města. Až budete procházet takzvanou Velkou bránou, možná si povšimnete, že tu něco nehraje. Tahle brána neuzavírá ulici, jak by asi měla, a vůbec stojí poněkud jinde, než byste ji čekali.

Z důvodu lepší obrany před palnými zbraněmi se v průběhu 15. a 16. století brány našich měst proměnily v důmyslné fortifikační stavby. Téměř před každou bránou vzniklo předbrání, které bylo směrem ven z města uzavřeno další vnější bránou. V době rušení hradeb byly vnější brány a předbrání bourány přednostně, zatímco původní, tedy vnitřní brány, které skutečně uzavírají příslušnou ulici, zůstaly stát a dost často se dochovaly až dodnes. V Telči tomu bylo jinak a z celé soustavy Velké brány se zachovala pouze její vnější, od ohrazeného města nejvíce vzdálená část.

Akce v Telči

Telč je významným kulturním střediskem jižní části Jihlavska. O prázdninách je nabídka akcí zvláště bohatá a každý návštěvník města si může vybrat tu svou. Z neznámějších akcí vyberme hupební festival Prázdniny v Telči (www.prazdninyvtelci.cz), Balony nad Telčí (www.telc.balon.cz) a Historické slavnosti Zachariáše z Hradce a Kateřiny z Valdštejna.

▲ Historické slavnosti Zachariáše z Hradce a Kateřiny z Valdštejna

Věž kostela sv. Jakuba ▶

▲ Svatojakubské zvony

Telčské kostely

Telčské kostely se nevyrovnají zámku ani měšťanským domům na náměstí. Navíc jsou obvykle uzavřeny a přístup do nich je možný pouze o bohoslužbách, Dnech evropského dědictví nebo při pořádání kulturních akcí. Nejstarším kostelem v Telči byl románský kostel, z něhož se zachovala jenom věž. Zbytek byl zcela přestavěn a stal se součástí pozdně gotického špitálního kostela sv. Ducha. Ve 14. století vznikl na náměstí Jana Křtiny dvoulodní kostel sv. Jakuba a na Starém Městě kostel Matky Boží, v 17. století byly vystavěny kostely Jména Ježíš, který přiléhá svým bokem k náměstí, a hřbitovní kostel sv. Anny na bývalém předměstí. Soubor telčských církevních staveb doplňuje několik kaplí a barokní sochy, umístěné podél cesty od Velké brány ke kostelu Matky Boží.

Románská věž kostela sv. Ducha

Panorama Telče zdobí čtyři kostelní věže. Nejpozoruhodnější z nich patří kostelu sv. Ducha. V letních měsících je tato pozdně románská věž s nápadným pseudogotickým zastrěšením přístupná veřejnosti, ale zajímavější než vlastní výhled jsou její vnitřní prostory. Z přízemí lze nahlédnout do kostelní lodi a při výstupu do horních pater si můžete prohlédnout obrazy svérázného malíře, amatérského astrofyzika, mineraloga a zemědělce Jana Křena (1923 až 1998), který žil a tvořil v nedaleké Mysliboři.

Věž kostela sv. Jakuba

Nelituje námahy a vystupte na věž svatojakubského kostela, z jejíhož ochozu se vám otevře nádherný pohled na zámek, náměstí, rybníky a další významná místa Telče a jejího okolí. K zajímavostem věže patří i místnost věžníka.

Otvírací doba: sezonní
cenová hladina: ★
tel.: 604 985 398

Otvírací doba: sezonní
cenová hladina: ★

Slavonice

Naším druhým městem, které si téměř dokonale zachovalo renesanční charakter, jsou Slavonice. Nacházejí se sice již na území Jihočeského kraje, ale z Telče to sem není nijak daleko. Slavonické měšťanské domy mají trochu jiný charakter než telčské, přestože obě města měla po dlouhá staletí stejné majitele. Pokud si libujete v úzkých a vlhkých chodbách, pak si nenechte ujít prohlídku zdejšího podzemí.

 Turistické informační centrum
náměstí Míru 480, 378 81 Slavonice
tel.: 384 493 320
e-mail: i@slavonice-mesto.cz
www.i-slavonice-mesto.cz

▲ Slavonické podzemí

Akce v Třebíči

 V Třebíči se konají desítky společenských, kulturních a sportovních akcí. Na tomto místě se zmíníme pouze o těch, které se bezprostředně týkají trebičských památek UNESCO. V židovské čtvrti probíhá v červnu kulturní festival *Zámostí* (www.zamosti.cz), v srpnu pak *Třebíčský židovský festival*. V téměř měsíci každoročně probíhají i dvoudenní oslavy zápisu trebičských památek na seznam UNESCO. Jejich součástí je bohatý kulturně-historický program.

Třebíč

Méně příznivé přírodní podmínky pro zemědělství způsobily, že ještě v 11. století byla Vysočina s výjimkou svého jihovýchodního okraje téměř zcela liduprázdna a pokrýval ji souvislý prales. Příliv nových obyvatel nastal až společně se zakládáním klášterů. První z nich, zřízený moravskými knížaty Litoldem a Oldřichem, vznikl již v roce 1101 na vyvýšenině nad řekou Jihlavou a brzy se stal správním, hospodářským a kulturním střediskem rozsáhlé oblasti. Klášter rychle zbohatl, a tak se ve 13. století zdejší benediktini mohli pustit nejenom do výstavby mohutné opevněné klášterní baziliky, ale ještě jim zbylo dost prostředků na založení města Třebíče. Rozkvět kláštera ukončily husitské války.

▲ Interiér trebičské baziliky

Ještě větší katastrofou bylo dobytí města a kláštera uherskými vojsky Matyáše Korvína v roce 1468. Oslabený klášter zanikl v roce 1525. V následujícím období bazilika pustla a byla obnovena až na počátku 18. století. Tehdy bylo změněno i její zasvěcení.

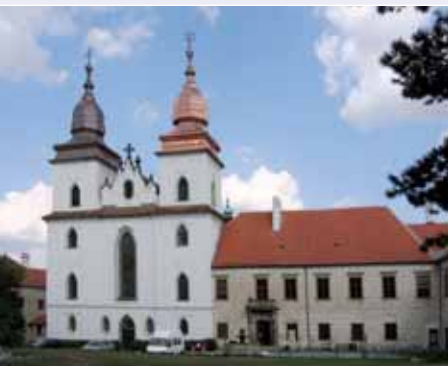
Nedaleko od kláštera již tou dobou existovala významná **židovská osada** (více o ní na str. 12), která mohutněla až do poloviny 19. století. Potom se Židé ze stísněné čtvrti, umístěné mezi příkrým svahem návrší Hrádek a řekou Jihlavou, postupně vystěhovali, ale k definitivnímu zániku zdejšího židovského osídlení došlo až za druhé světové války. I po ní si čtvrť uchovala svůj specifický charakter, k jehož narušení naštěstí nedošlo, přestože byla plánovaná její celková asanace. Místo toho se koncem 80. let započalo s památkovou obnovou velmi zanedbané zástavby a v roce 2003 byla zachráněna židovská čtvrť společně s židovským hřbitovem a bazilikou zařazena na seznam světového kulturního dědictví UNESCO jako doklad soužití křesťanské a židovské komunity v jednom městě.

 Informační a turistické centrum
Malovaný dům
Karlovo náměstí 53, 674 01 Třebíč
tel.: 568 847 070
e-mail: info@mkstrebic.cz
www.mkstrebic.cz

Probošství v Měříně

K trebičskému klášteru patřilo i probošství v Měříně. I zde benediktinští mniši vybudovali románsko-gotickou trojlodní baziliku, z níž se v původní podobě zachoval už jen vstupní portál.

▲ Barokní průčelí třebíčské baziliky

▲ Romantické zákoutí v židovské čtvrti

Bazilika sv. Prokopa

Trojlovní třebíčská bazilika s polygonálním presbytářem byla vystavěna v letech 1240 až 1260. Na její vybudování byly použity kvádry z těžce opracovatelného syenitu, a proto byla část výzdoby provedena v pískovci. Chtěli bychom vás upozornit zvláště na vstupní portál v severní předsíni, kruhové okno s původní rozetou v presbytáři a unikátní venkovní trpasličí galerii. Nedílnou součástí kostela byla i boční kaple vyzdobená vzácnými freskami a trojlovní krypta s křížovou klenbou a polygonálními sloupy se zdobenými hlavicemi. Původní křížové klenby se zachovaly i v presbytáři a severní předsíni. Hlavní loď byla nově zaklenuta v letech 1725 až 1732 barokní síťovou klenbou. V téže době bylo přestavěno i západní průčelí se dvěma věžemi. Autorem těchto úprav volně inspirovaných Santiniho dílem byl František Maxmilián Kaňka. Současnou podobu získala bazilika až při rozsáhlých památkových úpravách v 19. a 20. století. Rekonstrukce byla provedena velmi citlivě, dokonce je možné rozeznat, které kvádry musely být vyměněny.

Baziliku sv. Prokopa si prohlédnete v doprovodu průvodce, který vám podá zasvěcený výklad o historii a uměleckém významu této ojedinělé stavby. Vstupenky seženete v informačním středisku naproti bazilice.

Otvírací doba: celoroční
cenová hladina: ★
Informační a turistické centrum Bazilika
Zámek 1, 674 01 Třebíč
tel.: 568 610 022
e-mail: infobazilika@mkstrebic.cz
www.mkstrebic.cz

▲ Bazilika sv. Prokopa

Židovská čtvrt'

Třebíčská židovská čtvrt' se nachází na levém břehu řeky Jihlavy. Její páteř tvoří dvě rovnoběžné ulice, na které navazuje čtrnáct úzkých uliček. Nejzajímavějšími prvky zástavby jsou obě synagogy, domy rozdělené na několik samostatných částí, úzké domovní průchody spojující dvě sousední ulice (L. Pokorného 12, 16–18, 17) a ulička se šesti prampouchy (mezi domy Subakova 33 a 34). Mezi významné budovy patří také bývalý rabinát (Tiché náměstí 4), radnice (L. Pokorného 8), obecní dům (Subakova 3), německá židovská škola (L. Pokorného 15), chudobinec (L. Pokorného 10), špitál (Blahoslavova 6), nemocnice (Pomezni 23) a původní Subakova koželužna (Subakova 13–16). V poměrně prosté zástavbě třebíčské židovské čtvrti můžete dodnes pocítit atmosféru období, kdy tu vedle sebe existovaly dvě zcela odlišné kultury. Jak by asi vypadalo jejich dnešní soužití, kdyby nedošlo k hrůzám holocaustu?

Dům se studnou

Třebíčskou židovskou čtvrt tvořilo 123 domů, z nichž pouze čtyři byly zbourány. Některé si uchovaly renesanční či barokní podobu, ale hodnotný je především jejich urbanisticky čistý celek. Domy jsou využívány soukromými majiteli převážně k bydlení, a nejsou tedy veřejnosti přístupné. Výjimkou je dům na Blahoslavově ulici, v němž je umístěna keramická dílna a prodejní galerie U Lydie. Paní Lydie Kheková vás ráda a ochotně provede přezemím domu, ukáže vám zdejší raritu, již je původní studna umístěná ve sklepě, a dovolí vám nakouknout i na dvorek, z něhož se vám otevře pohled na bizarní svět různých přístavků a nástaveb, kterými byly domy v židovské čtvrti rozšiřovány.

Otvírací doba: celoroční
Keramická dílna Lydie Khekové
Blahoslavova 149/28a, 674 01 Třebíč
tel.: 732 246 305
e-mail: keramika@linuxak.cz
<http://keramika.linuxak.cz>

Chcete-li si návštěvu trebičské židovské čtvrti skutečně užít, nespěchejte s její prohlídkou a hledejte zajímavá zákoutí. Doporučujeme vám vystoupit i na vrch Hrádek, z něhož se vám otevře zajímavý pohled na celou čtvrt.

Židovský hřbitov

Ke každému většímu židovskému osídlení neoddelitelně patřil hřbitov. Většinou musel být umístěn na nenápadném místě, aby nedráždil netolerantní lidi. Tak tomu bylo i v Třebíči, kde si v 17. století vrchnost vymohla jeho přemístění, protože jí vadil v pěkném výhledu. Z tohoto důvodu je hřbitov umístěn v prudkém svahu údolí Týnského potoka. Na hřbitově, k němuž se dostanete ulicemi Skalní a Hrádek, jsou přibližně 3 000 náhrobků.

Upozornění: Otevřeno je denně kromě soboty. Máte-li zájem o prohlídku s průvodcem nebo si chcete prohlédnout obřadní síň z roku 1903 s hodnotným vnitřním vybavením, je nutné předem kontaktovat správce.

Otvírací doba: celoroční a individuální
tel.: 568 827 111 (pan Malášek)

▲ Zádni synagoga

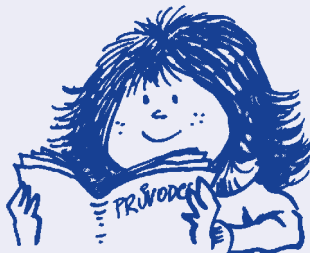

Otvírací doba: celoroční
cenová hladina: ★
Informační a turistické centrum
Zádni synagoga
Subakova 1/44, 674 01 Třebíč
tel.: 568 823 005
e-mail: infosynagoga@mkstrebic.cz
www.mkstrebic.cz

Zadní synagoga

Nejdůležitějšími budovami trebičské židovské čtvrti bývaly synagogy. Umělecky významnější je takzvaná Zadní synagoga, která byla postavena v 17. století a dobře si zachovala svůj barokní charakter. Jedná se o typickou jednopatrovou stavbu, do níž se vcházelo z předsíně. Hlavní sál prostupuje oběma podlažními, v patře k němu přiléhají dvě galerie. Po celkové rekonstrukci, jež proběhla v letech 1989 až 1997, slouží synagoga jako muzeum a výstavní síň. Působivá je štuková výzdoba stropu a stěny pokryté hebrejskými nápisy a ornamentální výzdobou.

Upozornění: Do synagogy se vstupuje přes budovu informačního střediska.

Přední synagoga

Přední synagoga vystavená na místě starší dřevěné modlitebny v letech 1639 až 1642 získala svou současnou novogotickou podobu při přestavbě v letech 1856 až 1857. Po druhé světové válce byla adaptována pro potřeby Církve československé husitské, která ji dodnes využívá. Jedinou památkou v interiéru budovy, která připomíná její původní využití, je dvě stě let starý nástěnný obraz s textem modlitby Chacur tamin.

Upozornění: Čas prohlídky Přední synagogy si předem zjistíte v informačním centru u Zadní synagogy.

Otvírací doba: individuální
cenová hladina: ★
Přední synagoga
Tiché náměstí 12, 674 01 Třebíč

▲ Modlitba Chacur tamin

Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého na Zelené hoře

Poutní kostel na Zelené hoře u Žďáru nad Sázavou nám podává výstižné svědectví o životě v 18. století. Nese v sobě odraz doby spojené s dokončením rekatolizace a zaváděním nového kultu sv. Jana Nepomuckého, ale současně a především je obrazem toho, jak velký společenský význam mělo v těch časech uctívání Boha a světců. V neposlední řadě je dokladem mistrovství, s nímž byla v období baroka přetvářena naše krajina. Oč působivější a vznešenější je vertikála této stavby ve srovnání se současnými rozhlednami, vysílači či větrnými elektrárnami?

Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého nechal vystavět v letech 1719 až 1722 žďárský opat Václav Vejmluva podle projektu Jana Blažeje Santiniho. Tomu se podařilo vytvořit mimořádně origi-

nální a fascinující stavbu, jakých je v Evropě jen několik. Nejde zde o velikost a monumentalitu, na Zelené hoře jsme svědky propojení detailně promyšlené symboliky s nevšedně pojatou stavbou. Ta bývá stylově řazena k takzvané barokní gotice, jejímž hlavním představitelem byl právě Santini. Nejde však o mechanické spojení dvou slohů. Důvodem, proč se Santini přiklonil k tomuto stylu, který jinak v žádné jiné novostavbě nepoužil, byla snaha navodit atmosféru doby, v níž sv. Jan Nepomucký žil, a prostřednictvím „gotických“ hrotitých oken připomenout jazyk sv. Jana, symbolizující zpovědní tajemství a legendu o světové smrti. V symbolice stavby se výrazně uplatňuje číslo pět upomínající na korunu složenou z pěti hvězd, která se objevila v místě, kde byl sv. Jan Nepomucký utopen. Kompozičně je kostel pojat jako barokní transformace vysokého katedrálního chóru a v jeho interiéru vedle sochařské výzdoby nejvíce upoutá rafinovaná hra světla a stínů. Průběžně probíhá pozvolná rekonstrukce celé památky, v poslední době byla opravena střecha poničená vichřicí a byla též obnovena původní štuková výzdoba klenby zničená požárem v roce 1784.

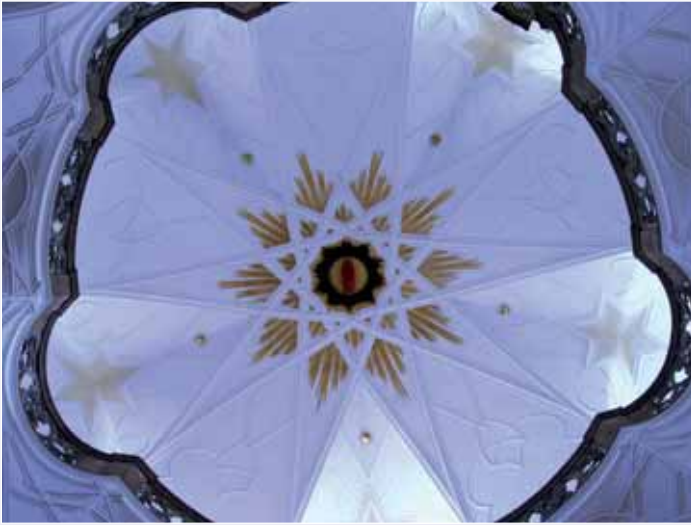
Upozornění: Přístup do kostela je možný pouze v doprovodu průvodce.

Otvírací doba: sezonní
cenová hladina: ★★
Památkový areál Zelená hora
591 02 Žďár nad Sázavou
tel.: 566 622 855, 724 758 993
e-mail: zel.hora@telc.npu.cz
www.zelena-hora.eu

▲ Ambity

▲ Ten, kdo se jen trochu zajímá o geometrii, dobře ví, že složit dlažbu ze samých pravidelných pětiúhelníků prostě nelze. Doplní-li se však pětiúhelníky vhodně kosočtverci, lze získat dokonale symetrické uskupení dlaždic.

▲ Budou-li restaurátorské práce na Zelené hoře i nadále přinášet taková příjemná překvapení jako byla obnova původní štukové výzdoby v hlavní prostře kostela, tak snad ani nebude vadit, že probíhají velmi zvolna. Kromě jazyka sv. Jana Nepomuckého stojí při pohledu vzhůru za pozornost ona častokrát zmiňovaná hra světla a stínů.

Prosté a přitom působivé a efektní je, když se do světla a stínů připojí barevná skla okenních vitráží. ►

Další Santiniho stavby ve Žďáru nad Sázavou

Poutní kostel sv. Jana Nepomuckého není jedinou Santiniho stavbou ve Žďáru nad Sázavou. Výsledkem dlouholeté spolupráce Jana Blažeje Santiniho s opatem Vejmluvou se stala také přestavba konventního kostela **Nanebevzetí Panny Marie** (více na str. 55) a vybudování hospodářského dvora Lyra a takzvaného Dolního hřbitova. Santinimu je také připisována trojúhelníková sakristie u hřbitovního kostela Nejsvětější Trojice a někdy i kaple sv. Barbory, nacházející se v sousedství žďárského farního kostela.

Kaple inspirovaná Zelenou horou

Málo známou obdobou poutního kostela na Zelené hoře je kaple sv. Jana Nepomuckého, stojící na zalesněném kopci poblíž Plander na Jihlavsku. I zde naleznete centrálně umístěnou kapli obklopenou ohradní zdí ve tvaru pěticípé hvězdy. Do nevelkého areálu se vstupuje jednou branou, ambity jsou nahrazeny prostými nárožními kapličkami. Stavba vznikla v roce 1739 a předpokládá se, že je dílem některého mistra z okruhu Jana Blažeje Santiniho.